

באבי עזרי ובאילת השחר נקטו כהנחה פשוטה שלרובן גמליאל זוכה הבעל באכילת פירות לאחר נישואין בנכסים שנפלו לה עד שלא נישאת, ואעפ"י שיכולה למכור אותם נכסים לכתחילה. ומה הוכיחו שזכות אכילת פירות אינה מונעת בהכרח את מכירתה. ויש להעיר שבחידושי רבנו קרשקש נסתפק בשאלה זו, האם לר"ג זוכה בפירות מנכסים אלו. ואפשר ששורש ספקו בשאלה הנ"ל. [ואין להביא ראיה מלהלן רפ"ט, שיתכן מצב של סילוק הבעל מהנכסים ואם מכרה ונתנה קיים ואעפ"י שהפירות שלו — כי זה גופא נכלל בסילוקו, שזכותו באכילת פירות לא תמנע את מכירתה].

'אינהו דאמרי כרבותינו...' — ולפי שלא היתה ברייתא דרבותינו שגורה בבית המדרש, לכך לא אמרו 'הלכה כרבותינו' אלא עשאוה מימרא. (ריטב"א)

'מתניתין בחייה ולפירות, תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה' — אבל בחייה אין הבעל מוציא מהלקוחות אלא פירות, אבל גוף הקרקע נשאר אצל הלוקח עד לאחר מיתה. והטעם משום תקנת הלוקח, שאם ימות הבעל בחייה, יהא הלוקח מוחזק בקרקע ונוח לו בכך. (ר"י מגאש. וע' גם ברמב"ם — אישות כב, ז. וכל שכן שהאשה שמכרה נכסי מלוג אינה מוציאה מיד הלקוחות, כיון שהמכירה חלה אא"כ תמות היא בחיי בעלה. עפ"י שו"ת הרשב"א ח"ב שז). ויש סוברים שאף בחייה מוציא גוף הקרקע מיד הלוקח. (רא"ש; טור. ומובא ברמ"א צ, ט. וע' פני יהושע ב"ק פז, ובמה שתמה עליו באבי עזרי — חובל ומזיק ד, כא).

'תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה' — והלקוחות מפסידים את מקחם ואת כספם. ואין תימה בכך, לפי שנכנסו בספק זה מלכתחילה וקנו בסכום מועט, שאם תתגרש האשה או ימות הבעל בחייה — יזכו בכל, ואם תמות היא בחייו — הבעל יזכה ולא הם. (עפ"י שו"ת הריב"ש קנג). ואם דמי המקח שקיבלה האשה קיימים — כתב הרמב"ם (אישות כב, ז) שצריך להחזירם ללקוחות. ויש סוברים שבכל אופן צריך הבעל לשלם ללקוחות דמים שנתנו כשמוציא הנכס מהם. (ע"ש במגיד משנה, מחלוקת הגאונים. וע' במאירי).

דף עט

'אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא אמר ליה: חזי מר, נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי. אמר ליה: אימא לי איזי, גופא דעובדא היכי הוה...' — אין כאן משום דיבור בגנות חברו, כי כוונת רב ענן היתה שבביל קנאת האמת, כדי שמר-עוקבא שהיה אב בית דין עוד בימי שמואל (ע' מועד קטן טז:), ימנעהו מכך להבא או אף יחזיר המעשה בשטר הזה עצמו. [וכענין שאמרו בערכין (טז:), אמר רבי יוחנן בן נורי הרבה פעמים לקה עקיבא על ידי לפני רבי שמעון... והוספתי בו אהבה, ע"ש], ועל כן אין שייך ענין לשון הרע, כיון שכוונת המספר הוא לתועלת ולא לגנות ח"ו. וממעשה דמר עוקבא הנ"ל יש ללמוד הנהגה גדולה בעינים אלו, דהיינו: אם אחד סיפר לחבירו שפלוגי עשה לו רעה או חירפו וגידפו, יהיה מי שיהיה המספר, אפילו מגדולי הדור דבודאי לא ישקר, אף על פי כן לא יבוש חבירו מלשאול ממנו את עצם המעשה אשר היה מתחילה, כי הרבה פעמים ישתנה על ידי זה הענין להפכו. והראיה מרב ענן שהיה אמורא והיה לו גילוי אליהו כמו דאיתא בכתובות (קו:), אף על פי כן כשדרש ממנו מר עוקבא המעשה בשלימותו, נשתנה על ידי זה הענין מרע לטוב. (חפץ חיים — הל' לשון הרע י, יא, בבאמ"ח סוף אות לא).

'כותבת שטר פסים לאחריים. דברי רשב"ג' — פירש הרשב"א [דלא כרבנו תם], לא שטר פסים ממש, שאם כן לכולי עלמא לאו כלום הוא, אלא שדינו כפסים שאינו קיים.

עַד שֶׁתִּכְתּוֹב לוֹ מֵהַיּוֹם וּלְכַשְׁאֲרֵצָה — ואין זה תלוי בשאלת 'ברירה', מאחר והדבר בידה לרצות, לכך אם רצתה לבסוף נתקיים התנאי וחלה המתנה למפרע. (ע' אור שמח — עבדים ד, טו; מנחת שלמה (תנינא) קז, ג. ובספר אילת השחר הקשה לדברי רש"י ורמב"ן בגטין (כה), שלכאורה תלוי הדבר ב'ברירה').

ואף על פי שלא כפלה תנאה [והרי לדעת הרבה פוסקים אף ב'מעכשו' צריך תנאי כפול. ע' אה"ע לה, ג.] — נראה שבלשון פסוקה כגון זו אין צריך לכפול התנאי, ורק ב'אם' וב'על מנת' צריך לכפול. [גם אפשר שמברחת במקצת נכסים מועיל גילוי דעת כמו מברחת כל נכסיה בלא גילוי דעת]. (עפ"י חזון איש עג, ז. נראה לפי סברתו האחרונה, שבאמירה זו מגלה בדעתה שאינה רוצה אלא להברית הלכך גם אם בא בעלה ליטול פירות ואמרה 'רוצה אני' לא זכה המקבל ויכולה לומר 'איני רוצה'. וכן להפך, כשאמרה 'איני רוצה' למקבל לא זכה בעלה. וכן אין מועיל מסירת זכות והרשאה של הבעל והמקבל. ובספר אילת השחר נסתפק בדבר. שו"ר כן בחזו"א (עו, יג). ופירש דברי רש"י שאם בא לזכות תאמר אני רוצה — כלומר שמא ארצה).

וְאִי לֹא קִנְיָהּ לֹקַח נִיקְנִינְהוּ בַעַל (ויאכל פירות וירשנה אם תמות תחתיו. רש"י?) **אמר אביי: עשאוּם כַּנְכָסִים שֵׁאִין יְדוּעִין לְבַעַל וְאֵלֵיבָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן** — הקשה האבני-מלואים (צ סק"י), מה מועיל זה שעשאוּם כַּנְכָסִים שֵׁאִינָם יְדוּעִים, הלא גם נכסים שאינם ידועים הבעל יורשם.

ופירש, הואיל ומצוה לקיים דברי המת [אם השליש מתחילה את הנכסים לשם כך], וכיון שהבעל יורש את אשתו מצוה עליו לקיים דבריה, והרי כשנתנה נכסיה להברחה לשם יורשיה נתנה, וכאילו הושלש בשביל ליתנם להם, הלכך מצוה הבעל לקיים דבריה. אלא שלולא שעשאוּם כַּנְכָסִים שֵׁאִינָם יְדוּעִים, היה נחשב הבעל כ'לוקח' מכח תקנת אושא, ולא היה שייך גביו מצוה לקיים דברי המת, וזהו שהקשו 'נִיקְנִינְהוּ בַעַל' ויאכל פירות וירשנה כיון שהוא כלוקח משנשאת ואינו מחוייב לקיים דבריה. ומתקן, **עשאוּם כַּנְכָסִים שֵׁאִינָם יְדוּעִים** ואם מכרה או נתנה אין הבעל מוציא מיד הלקוחות, ומעתה אין כאן תקנת אושא ואינו אלא יורש בנכסים שאינם ידועים וצריך לקיים דברי המת.

(בשו"ת אחיעזר (ח"ג לה) דן שמא דוקא בכגון דידן שהיתה מברחת לפני נישואיה, רק בזה אומרים מצוה לקיים דברי המת, אבל אשה בשואה שציוותה ליתן לאחרים נכסים שאינם ידועים לבעל, כיון שלכתחילה אינה רשאית ליתנם לאחרים, שמא אין בזה מצוה לקיים דבריה. ואולם בסוף דבריו נקט לעיקר שבכל אופן מצוה לקיים דברי המת, הגם שעשתה שלא כדין בשעת ציוויה).

ויש מתרצים שהואיל והבעל היה סבור שאין הנכסים שייכים לה אלא לאחר, ולא היתה כוונתו לירשם, לכך אינו יורשה באמת, כי אין הבעל כשאר יורשים שזוכים ממילא אלא תקנו לו שיוכל לזכות בנכסי אשתו, הלכך צריך כוונת קנין. [ואולם סתם נכסים שאינם ידועים, הבעל יורשם, כי הם בכלל כוונתו לירש כל נכסיה, אבל במברחת שהוא סבור שהם של אחרים ואי אפשר לו כלל לירש לפי דעתו — אין כאן כוונת קנין ולא זכה]. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א קד — בדעת רש"י והרמב"ם. אבל אין כן דעת הר"ן והרשב"א).

עשאוּם כַּנְכָסִים שֵׁאִין יְדוּעִין לְבַעַל וְאֵלֵיבָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן — נראה מלשון 'עשאוּם' שקבעו הדבר לדין, ואף באופן שהבעל יודע ההלכה ששטר מברחת אינו כלום, כבר נקבע שאינו זוכה בנכסים, כי לא חילקו חכמים בין אדם לאדם. [וביחוד לשיטת רבנו תם שמועיל שטר מברחת בעלמא, הלא אם נאמר שכשהבעל יודע ההלכה נחשבים כנכסים ידועים, שוב רצונה באמת להקנות למקבל, וממילא חוזרים ונעשים לנכסים שאינם ידועים, וחוזר חלילה — הלכך עשאוּם חכמים כאינם ידועים]. ובספר אילת השחר עמד בזה.

פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה — ואפילו פירות גמורים העומדים ליתלש, ביציאתה הם שלה — ואין אומרים כל העומד ליתלש כתלוש דמי [וכן סובר רבי שמעון עצמו בב"ק נט], הואיל וזכות הפירות לבעל תקנת חכמים היא, לא תקנו בכי האי גוונא. (עפ"י ר"י, מובא ברא"ש. וע' בשו"ת דובב מישרים (ח"א פד) שנשא ונתן בשאר דינים דרבנן, האם אומרים לגביהם כל העומד ליתלש וכו').

(ע"ב) 'הגונב ולד בהמת מלוג משלם תשלומי כפל לאשה... פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן' — קשה, מה טעם יש בדבר, מאחר והולד הוא 'פרי' ושייך לבעל, כיצד שייך לומר שהכפל שלה, והלא ולד שלו נגנב? —

ומוכח מזה שתקנת פירות אין גדרה שהפירות עצמם שייכים לבעל, כשם שמעשיה ידיה שלו, אלא תקנו לבעל רק זכות לאכילת פירות ולשימוש בהם להרוחת הבית, אבל אינם ממונו. והרי אין הבעל יכול למכור פירות, מלבד אם מכר לפירות ולקח סחורה בדמי המקח כדי להרויח (ע' להלן פ: ורמב"ם אישות כב, כ). ואמנם אם מת עוברים הפירות ליורשיו, אך כל זמן שהוא חי אינם ממונו. ועל כן הכפל אינו שייך לו אלא לאשה, שאין הכפל בכלל תקנת פירות, כיון שהוא בא מעלמא ואינו מצוי, כמבואר בר"ן. (עפ"י אבי עזרי — אישות כג, ג. וכבר נמצא עיקר הדבר בשיטמ"ק מהריב"ש. וכן כתבו הפני-יהושע והבית-יעקב.)

א. באילת השחר העיר לפי זה מדוע כשמגרשה צריכה ליתן לו דמים בשביל הולד, והרי לא זכה בו אלא בשביל ריוח ביתא ואינו שלו, ועתה שמגרשה שוב לא יהא ריוח ביתא ואין לו בו כלום — ותירץ שמה שכבר זכה בו, אעפ"י שזכה רק משום ריוח ביתא, כבר זכה, ורק לגבי כפל לא זכה מעולם.

ב. נראה לפי זה לבאר מה שהשיב רבן גמליאל לחכמים 'על החדשים אנו בושים' — כי לא תקנו לו אלא כשאוכל פירות, אבל אם מכרה הנכסים היה בדין שלא יהיה לו בהם זכות. ובזה יש לפרש שפירות מחוברים לקרקע אמר רבי שמעון ביציאתה שלה, ואעפ"י שגדלו ברשותו — אלא שהקלישו את קנינו. וערשב"א וקוב"ש.

עוד בבאור 'פירי דפירי לא תקינו ליה רבנן' — ע' בריטב"א ובשיטמ"ק; אבי עזרי הל' חובל ומויק ד, כא. ובנידון כפל בולד בהמת מלוג — ע' בספר דברי יחזקאל נט, ד.

'לעולם חיישי למיתה...' — לא שחוששים למיתה לגמרי, שאם כן בהמת מלוג ילקח בה קרקע ויאכל פירות, אלא כלומר לענין שהולד עומד באחריות אמו חוששים למיתה. (רבנו קרשקש וידאל. ובזה מיושבת הקושיא מסוגיתנו המובאת בשער-המלך (סוכה ד, טז), לענין חוששין למיתה.)

וטעמו של חנניה שאינו חושש למיתה, אף על פי שודאי עשויה הבהמה למות ותמצא הקרן כלה — פירש הרשב"א שחנניה אינו חושש שמא תמות הבהמה קודם בחיי האשה דוקא [וגם שמא ימות הבעל בחייה — שהרי אם מתה היא בחייו, אין נפקותא כלל בשאלה זו, כי הבעל יורשה בכל אופן].

ובה"ג פירש, לפי שאם תמות הבהמה יעמוד אחד הוולדות במקומה להיות לאשה קרן, ושאר הולדות פירות — הלכך אין חושש חנניה למיתה.

'הכניסה לו עז לחלבה רחל לגזיתה...' — רש"י מפרש שהעז שייכת לה ונחשבת היא כקרן משום עורה שנשאר תמיד, וכן בשאר. ולפי זה משמע שאם לא היתה העז שלה אלא יש לה זכות לחלבה בלבד — אין החלב של הבעל. (וכ"ד הרא"ש, וע' קובץ שעורים. וע' ברשב"א כמה קושיות על פרוש זה.)

והרי"ף והרמב"ם מפרשים שאין גוף העז שייך לאשה אלא לחלב בלבד, וכן רחל לגזיתה וכו'. ולימד שאף על פי שהבעל אוכל את כל זכותה שיש לה, אין זה נחשב קרן אלא פירות, לפי שהם דברים הגדלים ובאים לאחר שהכניסה לו. ואין נחשב 'קרן' אלא דבר שהיה בעין בשעה שמכניסו לו.

'נפלו לה עבדים ושפחות זקנים — ימכרו...' — אבל צעירים משתמש הוא בהם והגוף שלה, ורק זקנים שהמיתה מצויה בהם, יימכרו. וכן הדין בזיתים וענבים צעירים. (ראשונים)

'המוציא הוצאות על נכסי אשתו... מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל' — פירש הריטב"א טעם הדין, משום שודאי הבעל מוחל על הוצאותיו כל שאכל קימעה. וכתב לפי זה שמסתבר שאם התנה בפני בית דין או עדים שאינו מוחל — ישבע כמה הוציא ויטול.

וכיוצא בזה כתב הרי"ף שדין המשנה לא אמור במורדת, שלא נתן לה הוצאותיו אלא על דעת שתהיה עמו, לא על דעת שתצא, הלכך ישבע כמה הוציא ויטול.

דף עט

קמז. אשה שעמדה לינשא ורצתה להבריה נכסיה מבעלה וכתבה כל נכסיה או מקצתם לאחרים — האם יש תוקף למעשה זה והאם בעלה זכאי באכילת פירות?

שמואל אמר: אם יבוא שטר מברחת לידי — אקרענו, כי אין המקבל זוכה בנכסים, לפי שלא נתנה לו באמת אלא כתבה לו כדי להבריה נכסיה מבעלה. וכן נהג רב נחמן למעשה, באשה שכתבה נכסיה לכתה כדי להבריה מבעלה. ורב ענן ורבא חלקו על הוראה זו של רב נחמן, [שאף אם באחרים נאמר סברא זו, בבתה שונה, שדעתה קרובה אליה].

רש"י פירש שהודיעה לעדים שלהבריה מתכוונת. ור"י חולק וסובר שלא אמרה כלום אלא משום גילוי דעת גרידא, אבל אם הודיעה לעדים, פשוט שלא קנה ואין חולק בדבר. והעמיד רבי זירא בכותבת כל נכסיה, אבל כתבה מקצתם — לדברי חכמים [דלא כרשב"ג], רצה המקבל מצחק בה ומחזיק בהם עולמית, עד שתכתוב 'מהיום ולכשארצה' — שאם יבוא להחזיק תאמר איני רוצה. ואם יבוא בעלה ליקח מהם פירות תאמר אני רוצה. [ואם גילתה דעתה שאינה נותנת לו אלא כדי להבריה, מודים חכמים לרשב"ג שלא זכה. עפ"י ב"ב קנא. וע' אבני נזר אה"ע שלח].

יש לעיין אם יכולה בכל פעם לדחות את הבעל ואת המקבל, או שמא לאחר שדחתה את הבעל ואמרה אני רוצה כבר זכה המקבל, וכן להפך — לאחר שדחתה את המקבל, יוכל הבעל לזכות בנכסים. וכן יש לעיין אם יכול המקבל ליתן זכותו לבעל, או שמא אף אחד מהם אינו זוכה כלום ולא תועיל הסכמתם. (אילת השחר).

ואף על פי שלא זכה בהם המקבל, גם בעלה אינו זכאי באכילת פירות מהם, שעשאו כנכסים שאינם ידועים לבעל שאמר רבי שמעון לא זכה בהם הבעל.

א. משמע בגמרא שלדעת חכמים החולקים על רבי שמעון, שטר מברחת מועיל למקבל [אא"כ תכתוב 'מהיום ולכשארצה'], שאם לא כן הלא יזכה בהם הבעל והרי היא רוצה להבריהו.

(תוס' ולכאורה אין זה אלא לשיטת רבנו תם שבסמוך, אבל אין משמע כן ברא"ש. וצ"ב. קובץ שעורים).

וכן בעלמא, הבא להבריה נכסיו מבעל חוב או מכתובת אשתו, וקודם שלוה כתב נכסיו לאחרים — הורה רבנו תם שקנו, שהרי חייב ליתן להם במתנה גמורה אם רוצה להבריהו. (וכן

היא דעת ריצב"א ומהר"ח אור זרוע ו'כולהו רבוותא' — כמובא בשו"ת מהרי"ל עה).

ואילו הרמ"ה והרא"ש חולקים וסוברים שלעולם לא קנה, שאין דעתו של זה אלא להבריה נכסיו ולא להקנותם לאחר. (וגם רבנו תם לא אמר אלא בכגון נכסים ידועים, שאם לא שהמתנה חלה, בית דין ודאי יגבום, אבל באופן אחר לא קנה, שודאי לא כתב אלא כדי להבריהו. ע' בשו"ת מהרי"ק כב).

ב. יש מי שאומר שמברחת שכתבה 'מתנה גמורה' 'מתנה חלוטה' 'מתנת עלמין' — קנה המקבל.

(עפ"י ר"י מגאש ועוד; מובא ברמ"א אה"ע ז,ח. וערשב"א ור"ן, חו"א עו, יג).

ג. מברחת שכתבה נכסיה לאחר קודם שנישאה, אינה חייבת לחזור בה ממתנתה כאשר נישאת, וכן רשאה למכור הפירות לאחר. אבל אם משנישאת כתבה שטר מברחת על נכסים שאינם ידועים, אפשר שחייבת לחזור, שהרי אמרו נכסים שאינם ידועים לכתחילה לא תמכור. (עפ"י חו"א עו, יג).

ד. אין אדם נאמן להעיד על שטר שהיה 'שטר-מברחת' והעדים ידעו בדבר, כי אין לנו להחזיק את העדים שחתמו על עוולה, שהרי אינו שטר אמת ואסור להם לחתום עליו. אבל אם עד אחד מעיד שהיה זה שטר מברחת והעדים לא ידעו זאת — יש בכחו לחייב שבועה את הצד שכנגד. (עפ"י שו"ת מהרי"ק כב).

קמח. האשה שנפלו לה הדברים דלהלן — מה יעשה בהם? (אלו דברים מוגדרים כ'קרן' השייכת לאשה, ואלו מוגדרים כ'פירות' שזכאי בהם הבעל?); —

א. כספים.

ב. פירות תלושים.

ג. פירות מחוברים לקרקע.

ד. יער לחטוב עצים; חפירה של דגים.

ה. עז, רחל, תרנגולת ודקל.

ו. גלימה.

ז. קרקע עם מלח וחול.

ח. פיר של גפרית ומחפורת של צריף.

ט. עבדים ושפחות זקנים.

י. זיתים וגפנים זקנים.

א. נפלו לה כספים — ילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות, שהואיל והכספים כלים בשימושם, קונים בהם קרן הקיימת לאשה.

ב. פירות תלושים — ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות, כדין כספים.

ג. פירות המחוברים לקרקע — לדברי רבי מאיר נידונים כקרן הלכך שמיין הדמים שהקרקע יפה עכשיו יותר בשבילם, ובאותו סכום ילקח קרקע והוא אוכל פירות. וחכמים אומרים: דין פירות יש להם אעפ"י שלא גדלו ברשותו [הואיל והקרקע קיימת לה], ושייכים הם לבעל.

ד. יש אומרים: פירות הן (והקרקע הוא הקרן). ויש אומרים: קרן (הואיל והעצים והדגים כלים). הלכך ימכר מיד וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות).

ה. אמר רבא אמר רב נחמן: הכניסה לו עז לחלבה, רחל לגיזתה, ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו — אוכל והולך עד שתכלה הקרן.

רש"י מפרש, מפני שאין הקרן מתכלה לגמרי, כגון עור בבהמה ונוצה בתרנגול, הלכך השימוש בהם דינו כפירות שהם לבעל. ומשמע שאם העז עצמה אינה שלה רק יש לה זכות לחלב, אין לבעל זכות בחלב. וכן דעת הרא"ש. אבל הרי"ף והרמב"ם פירשו 'עז לחלבה' שהכניסה לו עז שיש לה בה רק זכות לחלבה, ואעפ"י כ הבעל אוכל.

ו. אמר רב נחמן: הכניסה לו גלימה — כיסויו שמתכסה בה הם פירותיה, (ומשתמש בה עד שתתכלה, והשחקים יהיו לה לקרן) — וכחכמים (דלהלן), אבל לרבי מאיר הגלימה כקרן וילקח בדמיה קרקע והוא אוכל פירות.

ז. המלח והחול שבמקום נטילתם באדמה — הרי אלו פירות, וזכאי בהם הבעל. לפי שאין הפרי כלה לעולם.

ח. פיר (= גומא) של גפרית ומחפורת של צריף (= 'אלום', מין מלח המשמש לעיבוד עורות ועוד) — רבי מאיר אומר: קרן, (וימכרו וילקח בדמיהם קרקע, לפי שהם כלים). וחכמים אומרים: פירות (ומקום הגומא יהיה לה לקרן).

ט. נפלו לה עבדים ושפחות זקנים (שעושים מלאכה קצת. עפ"י תוס') — ימכרו וילקח מהם קרקע והוא אוכל פירות. רשב"ג אומר: יכולה היא לעכב למכרם, מפני שהם שבת בית אביה.

- א. נחלקו הראשונים לדברי חכמים, האם כשם שהוא כופה אותה למכרם, יכולה היא לכפותו למכרם ולקנות בדמיהם קרקע. (ע' טור אה"ע פה. ובמאירי משמע כהרמ"ה שיכולה לכופו).
- ב. נחלקו הראשונים האם הלכה כחכמים או כרשב"ג. (ע' רמב"ם וראשונים כאן; טור אה"ע פה).
- ג. עבדים ושפחות צעירים — הבעל משתמש בהם והגוף שלה. (ראשונים).

י. נפלו לה זיתים וגפנים זקנים (ועושים קצת פירות. תוס') — ימכרו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. רבי יהודה אומר: לא תמכור מפני שהם שבת בית אביה. אמר רב כהנא אמר רב: מחלוקת בשדה שאינה שלה (דומיא דעבדים ושפחות זקנים), אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור מפני שבת בית אביה (כן היא מסקנת הגמרא).

אף בשדה שאינה שלה, אם עושים כדי טיפולן, עדיין כבוד בית אביה קיים. (ירושלמי, ומובא בראשונים).

קמט. מה הדין במקרים הבאים?

- א. נפלו לה כספים, והיא רוצה ליקח בהם קרקע ובעלה רוצה ליקח בהם בתים, או להפך.
- ב. זה אומר ליקח בתים וזו אומרת דקלים, או להפך. וכן דקלים ואילנות; אילנות וגפנים.
- ג. בהמת מלוג או שפחת מלוג שילדו — מה דין הולד? והגונבו למי חייב לשלם תשלומי כפל?
- ד. הכניסה שפחת מלוג וילדה, ועתה היא מתגרשת — מה דין הולד?
- ה. הכניסה פירות תלושים או מחוברים, ועתה היא מתגרשת.

א. נפלו לה כספים, הוא אומר ליקח בהם קרקע בת זריעה, והיא אומרת בתים, או להפך — ילקח קרקע, ששכרה מרובה ואינה מתקלקלת כבתים.

ב. בתים ודקלים — בתים. דקלים ואילנות — דקלים. אילנות וגפנים — אילנות (שהגפנים טיפולם והוצאתם מרובה ונפסדים ביתר קלות מן האילנות, ואעפ"י שריווחם מרובה למי שיכול לטרוח בהם כראוי. עפ"י תוס').

א. כלל הדבר, לעולם יש להעדיף ליקח דבר שמתקיים יותר ופירותיו מרובים והוצאותיו מועטות. (עפ"י פוסקים).

ב. לפירוש רבנו תם, אין לקנות בכספים אלא דבר שגזעו מחליף כלומר שהקרן מתקיימת. ואין לקנות גלימה או פיר של גפרית וכד', שהם כלים והולכים. ונחלקו בגמרא אם בכלל זה יער לחטוב ממנו עצים וכן חפירה של דגים. (וע' אילת השחר).

ג. ולד בהמת מלוג — לבעל. (שהולד פירות והבהמה קרן, שהרי עורה קיים). ולד שפחת מלוג — לאשה (שחוששים למיתת האם הלכך אין הולד נידון כפירות אלא כקרן וילקח בו קרקע והבעל אוכל פירות). חנניה בן אחי יאשיה אומר: עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג. (שאינן לחוש למיתת האם). אמר רב הונא בר חייא אומר שמואל: הלכה כחנניה. אמרו בשם רבי ינאי: הגונב ולד בהמת מלוג — משלם תשלומי כפל לאשה, שלא תקנו פירי פירות (כגון זה, שהריוח בא מעלמא. תוס') לבעל.

א. דמי הקרן משלם לבעל, שהרי הולד שלו. (תוס'). ויש להסתפק מי הוא הבעל-דין שאם יודה הגנב בפניו ייפטר, הבעל או האשה. (מנחת חינוך נד, יד).

ב. הגונב בהמת מלוג עצמה — יש אומרים שמשלם לבעל (עפ"י רי"ף. וכן נקטו התוס' לכאורה). ויש

אומרים שמשלם לאשה (עפ"י ריב"ן בתוס'; רשב"א. וכן נראה מדברי הרמב"ם. ר"ן).
ג. בהמת מלוג שמתה — לדעת בה"ג מעמידים אחת מולדותיה במקומה להיות לאשה קרן, ושאר
הולדות לבעל.

ד. אף לדברי חנניה שולד שפחת מלוג לבעל, מודה שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתם, מפני שבה בית
אביה. [ולדברי חכמים הולד שלה].

ה. כאמור לעיל, פירות תלושים של הבעל הן, הלכך כשנתגרשה אין לאשה זכות בהם כלל. פירות המחבורים
— אמר רבי שמעון: ביציאתה שלה הם (ואפילו פירות גמורים. עפ"י ר"י). ואמר רבא שלדעת חכמים שלו
הם, כיון שגדלו ברשותו.

הרי"ף פסק כרבי שמעון. וכמה ראשונים חולקים ופוסקים כחכמים (ר"ש הנגיד ור"י מגאש ועוד).
ויש גורסים בגמרא אחרת ומפרשים שאין כאן מחלוקת, אלא רבי שמעון בא להשמיענו דין
שלא דיברו בו חכמים. (עפ"י בה"ג. ע' במאור ובהשגות הראב"ד).

דפים עט — פ

קנ. המוציא הוצאות על נכסי אשתו — האם נוטל את הוצאותיו כשמגרשה?

המוציא הוצאות על נכסי אשתו, אם אכל מנכסיה קימעה, אפילו גרוגרת אחת או תמרים (גרועים) קבוצים
דרך כבוד, או אם אכל הרבה [= יש אומרים בכאיסר ויש אומרים בכדינר] אפילו שלא בדרך כבוד, בין
שהוציא הרבה בין שהוציא קימעה — מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל.
הוציא ולא אכל — ישבע כמה הוציא ויטול. לדברי אב"י (בפירוש דברי רב אסי) אם היה השבח יתר על
הוצאה, נוטל את ההוצאה בלא שבועה. ורבא חולק וסובר (בד' רב אסי) שלעולם צריך שבועה, ואם היתה
הוצאה יתירה על השבח אפילו בשבועה אין לו אלא הוצאה בשיעור שבח.
מסתבר שבמורדת ישבע הבעל כמה הוציא ויטול. (רי"ף).

לדעת רב יהודה, לאו דוקא אכל בעצמו אלא אפילו האכיל חבילי זמורות (שהם מאכל לפילים) לבהמתו
(בכאיסר או בכדינר. ריטב"א) — אכילה היא זו.

הוציא מעות מכספי הקרן עצמו לצרכו — אין זו 'אכילה'. (כן מבואר מהמעשה שבא לפני ר' אמי).
המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה (יתומה שהשיא אותה או אחיה. רש"י) — אמר רבי יעקב אמר רב
חסדא: כמוציא על נכסי אחר הוא. כן תקנו חכמים כדי שלא יזניח נכסיה ויפסידם, לפי שדואג שמא
תמאן, לכך שמין לו כאריס ואינו מפסיד.

רש"י מפרש שאם מיאנה בו נוטל לפי השבח שהשביח, כמשפט אריסי המדינה. וכן הסכימו
כמה ראשונים. ואילו הרי"ף מגאש כתב שישבע כמה הוציא ויטול כדין היורד לתוך שדה חברו
שלא ברשות.

כל זה אמור בנכסי 'מלוג', אבל נכסי 'צאן ברזל', כל שבח ששבחו נכסים — של הבעל הוא,
בין מחמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה, כמו ששנינו אם מתו מתו לו ואם הותרו הותרו
לו. (רי"ף).

דף פ

קנא. א. איש שהוריד אריסים לנכסי אשתו, ועמד וגירשה — מהו שיטלו האריסים כפי שבחם?

ב. בעל שמכר קרקע אל אשתו לפירות — האם מה שעשה עשוי?